

УДК 572.2

**КАДАСТР РОСЛИННОГО СВІТУ РЕГІОНАЛЬНОГО ЛАНДШАФТНОГО ПАРКУ
“КРЕМЕНЧУЦЬКІ ПЛАВНІ”****Гальченко Н.П., Корцова О.Л.****Кременчуцький державний політехнічний університет**

Вступ. У багатьох країнах Європи для обмеження антропогенного впливу на національні парки та задоволення рекреаційних потреб населення створюється мережа місцевих парків, які виконують природоохоронні рекреаційні та освітні функції. Їх називають регіональними, природними, ландшафтними [1]. Регіональні ландшафтні парки (РЛП) є категорією природно-заповідного фонду України, введеною у 1992 році Законом України “Про природно-заповідний фонд України” ст.23-24 [2]. За своїм статусом вони є природоохоронними рекреаційними установами місцевого або регіонального значення. Особливістю регіональних ландшафтних парків як категорії природно-заповідного фонду є те, що створення їх має на меті як охорону цінних природних територій так і проведення туризму, в тому числі наукового та екологічного, відпочинку та екологічного виховання в природі для різних верст населення.

В Україні нормативно-правова база у сфері біорізноманітності і навколишнього середовища є достатньо розробленою, хоча і не в повній мірі, – містить Закони і підзаконні акти, введені в дію протягом 1991-2002 років, але які неповністю узгоджені із законами “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про природно-заповідний фонд України”, Земельним та Водним кодексами України. Їх підвідомча розпорошеність обумовлює дублювання і неузгодженість, взаємовиключення певних правових положень, а також сприяє неповному охопленню об’єктів правового регулювання у складі рослинного світу і біорізноманітності взагалі.

РЛП “Кременчуцькі плавні” створений в 2001 році і розташований в верхів’ї Дніпродзержинського водосховища, в межах Кременчуцького району Полтавської області, займає площу 5080 га.

Аналіз попередніх літературних джерел. Так, у попередніх дослідженнях автора [3] була представлена мережа регіональних ландшафтних парків долини Дніпра з кадастром раритетної біоти цих територій. У роботі [4-5] наведені попередні дані щодо складу та екологічної характеристики флори РЛП “Кременчуцькі плавні”. Встановлено рослинність території парку, розроблена класифікація рослинності парку на домінуючій основі та охарактеризовані виділені синтаксони в роботі [6]. Виявлені місцезростання видів

занесених до Світового Червоного списку, Європейського Червоного списку, Червоної книги України та регіональних рідкісних видів, що охороняються на території Полтавської області [7].

Мета роботи. Вперше для території парку провести кадастр рослинного світу із формуванням картки первинного обліку.

Матеріал та результати досліджень. Державний облік та кадастр рослинного світу містить систему відомостей і документів про якісний та кількісний стан рослин, поділ рослинного світу та рослинних ресурсів за таксономічними групами і віднесення до категорій використання чи охорони та інші дані. Державний кадастр рослинного світу України є основним державним документом – реєстром біорізноманітності та природних рослинних ресурсів. Фахівцями Інституту ботаніки НАНУ розроблена Інструкція щодо ведення державного обліку та кадастру рослинного світу України, яка передбачає організацію ефективної охорони і захисту видової різноманітності, угруповань, рослинних ресурсів, їх раціонального використання, відтворення, здійснення систематичного контролю за їх якісними і кількісними змінами та забезпечення всіх користувачів рослинних ресурсів про наявність та можливість використання груп рослин: судинних рослин, мохоподібних, лишайників, водоростей та грибів [8].

Дослідження рослинного світу парку проводилися протягом 1998-2004 рр. і нами встановлений систематичний список вищих судинних рослин, виявлена раритетна біота та місцезнаходження цих видів на території парку. Флора судинних рослин парку нараховує 603 види, що належать до 320 родів, 98 родин, 57 порядків, 5 класів та 4 відділів (таблиця 1). На території парку представлені тераса та заплава з екотопами, по яких іде зміщення бореальних видів на південь. Таким чином, флора парку за основними показниками систематичної структури відбиває специфічні риси в основному із розташуванням регіону поблизу границі лісостепової та степової зон. Поєднання аридних родин з бореальними у родинному спектрі підтверджує її перехідний характер між флорами Середземноморської та Бореальної флористичних областей. Проміжний характер флори чітко виявляється в родовому спектрі флори, де поєднуються бореальні та південні роди.

Таблиця 1 –
Таксономічна структура флори парку

Відділ	Родини		Роди		Види	
	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Хвощеподібні	1	1,0	1	0,3	5	0,8
Папоротевидні	5	5,1	6	1,9	7	1,2
Хвойні	1	1,0	1	0,3	2	0,3
Покритонасінні	91	92,9	312	97,5	589	97,7
Всього:	98	100	320	100	603	100

Провідним фактором у формуванні рослинного покриву парку виступає рівень ґрунтових вод. Цей покрив досить різноманітний – тут поєднуються водна рослинність,

прибережно-водна та болотна рослинність, лучна рослинність, залишки заплавних лісів з переважанням дубу, тополево-вербових лісів, а також піщані сухі луки на верхівках грив.

Таблиця 2 –
Земельний баланс території парку

№	Розподіл території	Всього, га
1.	Лісові землі, всього, га	1425,3
1.1.	вкриті лісовою рослинністю, всього, га	1098,2
1.1.1.	в т.ч. лісові культури	195,9
1.2.	незімкнуті лісові культури	239,2
1.3.	Лісові шляхи, просіки	17,8
1.4.	не вкриті лісовою рослинністю	70,1
1.4.1.	в т.ч. галявини	70,1
2.	Нелісові землі, всього, га	3654,7
2.1.	сіножаті	465,4
2.2.	пасовища	480
2.3.	болота	318,6
2.4.	вода	1767,2
2.5.	піски	110,9
2.6.	траси	1,9
2.7.	інші землі (в т.ч. луки)	510,7
	Всього, га	5080
	Всього, %	100

Найбільшу площу нині займає прибережно-водна високотравна рослинність, яка формує природний комплекс акваторії Дніпродзержинського водосховища (40 % території парку), півостровів і різних за площею островів навколо проток, заток, а також піщані сухі луки. Більша частина лук середнього зволоження та лісів була затоплена при створенні Дніпродзержинського водосховища та змінилася прибережно-водною рослинністю. Прибережно-водна рослинність парку є більш різноманітною та флористично багатшою, ніж водна. Ці угруповання трапляються на всій території, утворюючи смуги вздовж заток та проток. Переважають угруповання роговів вузьколистого та широколистого, очерету. Водна рослинність приурочена до заплавних спокійних водойм (берегів, чисельних заток і рукавів), оскільки в протоках на її розвиток негативно впливає коливання рівня води у Дніпродзержинському водосховищі.

Луки – справжні й болотисті – поширені на вирівняних та плескатих знижених елементах

рельєфу островів та прилеглої материкової території. В декількох місцях відмічене на них зростання лучно-болотної орхідеї, занесеної до “Червоної книги України” – зозулинця болотного і низки інших рідкісних для регіону видів. В комплексі з луками трапляються ділянки заплавних лісів – як на невеликих острівцях, так і у вигляді смуг на берегах водотоків.

Здебільшого це ліси з тополі чорної, тополі білої, верби білої. В травостой заплавних лісів участь суто лісових видів невелика, домінують типові види заплавних лісів – ожина, хвилівник звичайний. Переважають у заплавних лісах лучні види та види узлісь. В парку наявні також вільхові заболочені ліси у притерасні, насамперед добре виявлені біля с. Ст. Білецьківка та Чечелеве. Сухі піщані луки займають в парку значні площі, особливо в його центральній частині, на великих островах та півостровах.

Формами кадастрової документації є картки кадастру рослинного світу (таблиця 3).

Таблиця 3 –
Картка кадастру рослинного світу

01	00	000	Назва території, об'єкту: "Кременчуцькі плавні"			
02	02	000	Значення: <i>місцеве</i>			
03	04	000	Категорія: <i>регіональний ландшафтний парк</i>			
04	00	000	Підпорядкування (назва та код органу управління): <i>Кременчуцькій райдержадміністрації</i>			
05	00	000	Кількість працівників, чол.			
05	01	000	з них: - адміністрація 5			
06	02	000	Створено згідно з рішенням Полтавської обласної ради (вісімнадцята сесія двадцять третього скликання) від 12.07.2001р.			
07	00	000	Адреса: поштова – м. Кременчук, вул. <i>Першотравнева, 21</i>			
08	00	000	Географічні координати крайніх точок території: <i>33°36' східної довготи, 49°04' північної широти</i>			
09	00	000	Площа в гектарах всього: 5080			
09	01	000	в т.ч. – надана в користуванні інших суб'єктів - 5080			
Зонування						
Назва зони					Площа, га	
10	01	000	Заповідна			3800,0
10	02	000	Регульованої рекреації			1180,0
10	04	000	Господарська			100,0
10	10	000	Разом:			5080,0
Категорія об'єкту		Об'єкт збереження	Назва	Опис об'єкта збереження	Один. вим.	Кількість
11	05	000	Рослини			
11	05	100		Кількість видів флори	шт.	603
11	05	200		з них: - за відділами	шт.	4
11	05	400		Види, що занесені до Світового Червоного списку	вид	1
11	05	500		Види, що занесені до Європейського Червоного списку	вид	1
11	05	600		Види, що занесені до Червоної книги України	вид	3

Кадастр рослинних ресурсів поновлюється 1 раз 3 роки (для трав'янистих рослин), та 1 раз на 5 років для чагарників.

Висновки. Таким чином кадастр рослинного світу характеризується автономністю складових частин: виявлення, облік та оцінка, картування запасів конкретних видів; зведення державного реєстру рослинних ресурсів як частини загальної інформаційної системи для надання законодавчим та виконавчим державним органам достовірної рослинно-кадастрової інформації для регулювання невиснажливого використання та охорони багатств рослинного світу, здійснення моніторингу за станом рослинних ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрієнко Т.Л., Клестов М.Л., Прядко О.І. Мережа регіональних ландшафтних парків України: наукові та організаційні основи створення. – К., 1996. – 55 с.
2. Закон України "Про природно-заповідний фонд України" // Відомості Верховної Ради, N 34, 1992. – С. 1130-1155.

3. Гальченко Н.П., Прядко О.І. Система регіональних ландшафтних парків в долині Дніпра // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Роль природно-заповідних територій у підтриманні біорізноманіття". Канів. 2003. – С.41-44.

4. Гальченко Н.П., Андрієнко Т.Л. Флора проєктованого регіонального ландшафтного парку "Кременчуцькі плавні" // Захист довкілля від техногенного впливу. Кременчук 1998. N 1 (2). – С. 26-30.

5. Гальченко Н.П. Екологічні особливості флори проєктованого РЛП "Кременчуцькі плавні" /Зб. наук. пр. ПДПУ ім. В.Г. Короленка. Екологія. Біологічні науки. – Полтава, 2000. Вип. 4 (8). – С.45-49.

6. Гальченко Н.П. Рідкісні види регіонального ландшафтного парку "Кременчуцькі плавні" // Укр. ботан. журн. N 3. Т.60, 2003. – С. 273-278.

7. Гальченко Н.П. Рослинність регіонального ландшафтного парку "Кременчуцькі плавні" // Укр. ботан. журн. N 4. Т. 61, 2004. – С. 48-55.

Стаття надійшла 14.04.06 р.
Рекомендовано до друку к.б.н., доц.
Никифоровим В.В.